

Národní divadlo

TISKOVÁ ZPRÁVA:

Výstava Josef Svoboda – scénograf v Galerii Středočeského kraje (GASK)

prodloužena do 29. 8. 2021

Dne 10. května jsme si připomněli 101 let od narození prof. akad. arch. Josefa Svobody (10. 5. 1920 – 8. 4. 2002), jedné z nejvýraznějších osobností světového divadla 20. století.

V minulém roce, k nedožitému 100. výročí narození, připravila Galerie Středočeského kraje (GASK), ve spolupráci s obecně prospěšnou společností Josef Svoboda – scénograf, zatím nejrozsáhlejší výstavu Svobodovy tvorby v České republice. Vzhledem k uzavření galerií hrozilo, že výjimečnou multimediální expozici veřejnost neuvidí, ale podařilo se zajistit prodloužení výstavy až do 29. srpna 2021.

Výstava JOSEF SVOBODA – SCÉNOGRAF

Architektonická a výtvarná koncepce výstavy: Daniel Hanzlík a Pavel Mrkus

Kurátorský tým: Jakub Hejna a Martin Ondruš

Odborní poradci: Helena Albertová, Šárka Hejnová

Manažer a vedoucí produkce: Karina Kubišová

Multimediální expozice, pojatá jako symbolický živý divadelní prostor, připomíná bohatou scénografickou tvorbu prof. Josefa Svobody v rozmezí od 40. let 20. století do počátku 21. století. Do dějin divadla se Svoboda zapsal jako vizionář, neúnavně propojující svět vědy a umění, a jako inovátor v oblasti světelných technologií (např. jako první na světě použil na divadelní scéně laser a stál za vznikem světelné kontrarampy s nízkovoltovými reflektory, tzv. „rampy Svoboda“, kterou světové operní scény používají dodnes). S klíčovými tématy Svobodovy scénografické tvorby se návštěvníci výstavy seznámí prostřednictvím velkoplošných 3D projekcí, dynamického obrazu a zvuku. Volbou současného výtvarného jazyka akcentují autoři výstavy přesah Svobodova díla do současnosti a zároveň nabízejí

silný vizuální a emocionální zážitek.

V první části výstavy se návštěvník setkává s chronologicky řazeným výběrem reprezentativních inscenací, pokrývajícím celé Svobodovo tvůrčí období. Fotografie realizovaných inscenací „doprovází“ více než šedesát originálních, většinou dosud nezveřejněných kreseb a studií z autorova archivu i maket.

Druhou částí expozice je komorní prostor kina, který v dobových dokumentárních filmech nabídne pohled na autora samého, na jeho práci, zázemí i inspirace.

Třetí část expozice navozuje atmosféru divadelního prostoru, vtahuje návštěvníka do Svobodova magického světa.

V šesti výstavních celcích, nazvaných **Scéna jako obraz, Řeč světla, Psychoplastický prostor, Rytmus hmoty, Wagnerovské inscenace a Theatrum Mundi**, prezentují autoři výstavy Svobodovy klíčové scénografické přístupy, témata a novátorské počiny pomocí dobových audiovizuálních materiálů, velkoplošných projekcí a 3D animací. Každou sekci doplňuje tematicky orientovaný text a citace z poznámek Josefa Svobody.

„Použitím audiovizuálních médií, dynamického obrazu a zvuku přibližujeme dílo Josefa Svobody v monumentálních obrazových formátech s jejich prostorovým účinkem a současně akcentujeme význam technologií a jejich uplatnění ve Svobodových scénografiích,“ říká spolukurátor výstavy a vnuk Josefa Svobody Jakub Hejna.

K výtvarnému a architektonickému řešení expozice její autoři, Daniel Hanzlík a Pavel Mrkus, poznamenávají: „Výstavní prostor pojmáme jako jistou formu zkušenosti s divadelním prostorem. Jak celek výstavy, tak i jednotlivé sály proto mají formu imerzivních prostředí, která předávají nejen informace, ale i prožitek vznikající ze světelné, kinetické či interaktivní hry, což jsou složky nejen svobodovského divadla, ale reprezentují zároveň technologický vývoj v současných scénografických realizacích, které ze Svobodova odkazu čerpají.“

Scéna jako obraz. Návštěvník se setkává s fenomény 50. a 60. let 20. století, konkrétně s audiovizuálními systémy polyekran a diapolyekran. Polyekran se následně vyvinul v novou formu multimediálního divadla, Laternu magiku, a poprvé byl prezentován na EXPO 1958 v Bruselu.

Řeč světla. Se světlem Josef Svoboda pracoval jako s hmotou. Jedním z prezentovaných technologických principů je slavná kontrarampa s nízkovoltovými reflektory, tzv. „rampa Svoboda“, kterou se svými spolupracovníky Svoboda vyvinul v 60. letech 20. století a nechal patentovat. Nový světelný systém se záhy začal sériově vyrábět a stal se nedílnou součástí světelného parku většiny operních divadel po celém světě.

Psychoplastický prostor. Tímto vlastním termínem Svoboda označoval scénu, která reaguje na dramatický děj, hudební motivy i jednání postav a na diváka působí fyziologicky – budí zdání časoprostorové nestability, vytváří proměnlivý, elastický prostor. Tyto principy připomenou

dokumenty z jevištního provedení Skrjabinovy symfonie *Prométheus: báseň ohně* (Teatro alla Scala, Milán, 1972) a z nastudování Čechovova *Racka* z roku 1988 v Belgii.

Rytmus hmoty. Scénická dynamika představovala v díle Josefa Svobody jedno z ústředních témat. Měnil scénický prostor nejen světlem a projekcemi, ale také pohybem hmotných prvků na jevišti, a to doslova před zraky diváků. Formou archivních dokumentů i 3D animace se návštěvník opět seznámí s několika realizacemi.

Wagnerovské inscenace. Scénografie k operám Richarda Wagnera ze 70. let jsou považovány za Svobodova vrcholná díla, ve kterých uplatnil nejdokonalejší technické prostředky své doby. Velkoplošná projekce připomene mj. legendární provedení *Prstenu Nibelungova* v londýnské Covent Garden. Součástí expozice bude i laserová projekce. Laserový paprsek použil Svoboda jako součást symboliky stvoření světa v úvodní opeře *Zlato Rýna* (premiéra 1974).

Theatrum Mundi. V šesté místnosti jsou velkoplošnými 3D animacemi prezentovány dvě inscenace. Pro nastudování opery *La Traviata* ve Sferisterio di Macerata (1992) nechal Svoboda zhotovit monumentální zrcadlo, které bylo nakloněno v úhlu 45° a odráželo dění na jevišti, čímž vlastně nastavoval zrcadlo postavám i divákům a zprostředkoval jejich svět. V milánské inscenaci *Faust – Fragmenty* (Piccolo Teatro, Milán, 1989) zavěsil Svoboda nad jeviště obří spirálu z hedvábí, na niž byly promítány motivy ohně a vody a která symbolizovala celý vesmír.

Záštitu nad výstavou převzal ministr kultury ČR Lubomír Zaorálek.

Výstava probíhá za finanční podpory Ministerstva kultury ČR, KKCG Development, a. s., Státního fondu kultury ČR, Středočeského kraje a ČEPS, a. s.

Partnery výstavy jsou: Národní divadlo, Institut umění – Divadelní ústav, Divadlo Archa, Opera Plus.

Prof. akad. arch. JOSEF SVOBODA (10. 5. 1920 – 8. 4. 2002)

„Jsem přesvědčen, že žádné problémy není dovoleno obcházet pouze po obvodu, že je nutné proniknout k jejich podstatě i za cenu dočasné destrukce nebo negace.“

Josef Svoboda

Josef Svoboda, rodák z Čáslavi, vytvořil v průběhu své mimořádné, téměř šedesátileté kariéry scénografie k více než 700 inscenacím na domácích i světových scénách (mj. Metropolitan opera v New Yorku, Covent Garden v Londýně, Festspielhaus v Bayreuthu, Teatro alla Scala v Miláně). Se svými spolupracovníky stál u zrodu divadelního fenoménu Laterny magiky a nových vizuálních forem (polyekran, polyvize). Významně se podílel na úspěchu

Československa na světových výstavách (EXPO) v Bruselu v roce 1958, v Montrealu v roce 1967 i o tři roky později v japonské Ósace. Spolupracoval s předními domácími i světovými tvůrci (např. s A. Radokem, V. Kašílkem, G. Strehlerem, L. Olivierem, L. Bernsteinem nebo F. Dürrenmattem). Jako výtvarník se podílel také na vzniku řady filmových a audiovizuálních děl; mezi nejznámější patří jeho spolupráce s M. Formanem na oscarovém filmu *Amadeus*. Byl držitelem řady ocenění a několika patentů. Svým působením ovlivnil současnou podobu oboru a zároveň předznamenal zrod dynamicky se rozvíjícího světelného designu.

Svobodovo dílo se stalo fenoménem už za jeho života a jedinečným kulturním dědictvím zůstává dodnes.

GASK – Galerie Středočeského kraje, p. o.

Barborská 51–53, Kutná Hora

úterý – neděle, 10.00 – 18.00 hodin

<https://www.gask.cz>

<https://www.facebook.com/galerie.GASK>

https://www.instagram.com/gask_kutnahora

Kontakt pro média:

Galerie Středočeského kraje

KARINA KUBIŠOVÁ

PR a marketing

Tel.: +420 603 840 784

E-mail: kubisova@gask.cz

Národní divadlo

TOMÁŠ STANĚK

Tiskový mluvčí

Tel.: + 420 224 901 244

M: + 420 605 207 249

E-mail: t.stanek@narodni-divadlo.cz

Ostrovní 1, 112 30 Praha 1

www.narodni-divadlo.cz